

■ حضرت امیر المؤمنین علی:
نماز، پناهگاهی است در برابر حمله های شیطان .

■ اذان ظهر: ۱۱:۵۷ ■ غروب آفتاب: ۱۶:۵۱
■ اذان مغرب: ۱۷:۱۱ ■ نیمه شب شرعی: ۲۳:۱۲
■ اذان صبح فردا: ۵:۳۳ ■ طلوع آفتاب فردا: ۷:۰۳

■ پذیرش آگهی: ۸۳۳۱۰۰۰
■ چاپ: همشهری
■ تلفن: ۲۸۰۷۵۰۰۰

■ توزیع و اشتراک: موسسه نشر گستر امروز نوین
■ تلفن توزیع: ۶۱۹۳۳۰۰۰
■ تلفن اشتراک: ۶۱۹۳۳۱۱۴

روزنامه اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی

■ شششنبه ۱۸ آذر ۱۴۰۴ ■ سال سی و سوم ■ شماره ۹۵۵۹

سرمایه گذاری برای تولید

حافظ

از حیات لب شیرین توای چشمه نوش
غرق آب و عرق اکنون شکری نیست که نیست

صفحه از: علیرضا بهرامی

صفحه آخر

■ همشهری آنلاین: www.hamshahronline.ir
■ سایت روزنامه: newspaper.hamshahronline.ir

■ دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولیعصر (مج)، کوچه شهید سید کمال فرشی، شماره ۱۴
■ دبستی: ۰۲۵۹۵۴۶۶-۱۹۶۶۶ ■ تهران، صندوق پستی ۱۹۳۹۵۵۴۶۶
■ تلفن: ۲۲۰۲۳۰۰۰، ۲۲۰۲۳۰۰۱، ۲۲۰۲۴۰۶۷

■ صاحب امتیاز:
مؤسسه همشهری
■ مدیر مسئول: محسن مهدیان
■ سردبیر: دانیال معمار

■ دبیر تحریریه:
شهرام فرهنگي
■ معاونان سردبیر:
علی عمادی، شاهین امین
■ مدیر فنی: حامد یزدانی
■ مدیر هنری: مهدی سامانی
■ دبیر عکس: امیر پناهپور

■ سرزمین من:
مدیر: سیده زهرا عیاسی
دبیر: زهرا رفیعی

■ جامعه:
مدیر: مسعود میر
دبیر: زهرا فاطمه عسگری نیا

■ سردبیر آنلاین:
سید مجتبی صادقی
کامران یارچی، حامد فوقانی

حال خوب

زبان؛ کلید افسردگی
و غم های ما

دکتر محمد گراوندنیا، روانشناس و مشاور در یک توییت، به نکته فوق العاده مهمی اشاره کرده است که شاید بسیار بسیار به درد امروزان بخورد؛ نکته ای که اگر خوب به آن دقت داشته باشیم، می تواند آرامش زیادی به ما ببخشد. چه بسا بسیاری از دل نگرانی ها و ناآرامی های ما از نادانستن این نکته بیاید. اما این نکته چیست؟

او در توییت خود نگاشته: «ما غمگینیم، حرف منفی می زنیم؟! یا حرف منفی می زنیم، غمگینیم؟... تحقیقات تریایی اکت می گوید دومی درست است! در پس تیره یختی های ما «زبان» نهفته است.» نکته، بسیار حائلی و مهم است؛ بیشتر مردم تصور می کنند چون حالشان خوب نیست یا شرایط محیطی و اجتماعی خوب نیست، پس حق دارند که کلام های مربوط و ناشکری و... بر زبان بیاورند. تا اینجا قضیه شاید به نظرشان اشکالی نداشته باشد، اما نکته اینجا است که اگر بدانند این کار روی ناخودآگاه و روانشان و در نتیجه روی رفتارهای بیرونی شان چه نتیجه ای گذارد، شاید نظرشان برای همیشه تغییر کند. مثل معرفی هست که می گوید هر چه وارد مغز شود از عضله بیرون می زند. ماجرای زبان و کلام نیز چنین است؛ هر کلمه و عبارت و صحبتی که می کنیم، اثری و معنایی و مفهومی و منظوری برای ما دارد که وارد مغز ما و ناخودآگاه ما می شود. چه بخواهیم و چه نخواهیم از عضله ها بیرون می زند و تبدیل به رفتارهای فیزیکی و بیرونی و اجتماعی ما می شود. این، یک قانون تخطی ناپذیر روانی است؛ پس اگر کلمه های منفی و غمگینانه و افسرده حال و... بر زبان بیاوریم، کم کم حالمان به این وضع درمی آید. پس یگانه راه کنترل حال بدی که داریم و افسردگی و... می تواند کنترل زبان و نوع و کیفیت کلمات و گفته ها باشد. در محرم میرزا اسماعیل دولابی، از عرفای معاصر، در این باره نکته های جالبی مطرح می کند: «بنده یک وقت به ذهنم آمده بود که نکند زبان مقدر باشد؛ یعنی اگر گفتمی خوب است، خوب می شود و اگر گفتمی بد است، بد می شود.» این، در واقع ارجاع دارد به همان قانون تخطی ناپذیر روانی؛ هر چه از مغز و ناخودآگاه وارد شود، از عضله ها بیرون خواهد زد. حاج اسماعیل دولابی در جایی دیگر می گوید: «خلاصه خوب خواستان را جمع کنید؛ هر چه اطراف شما جمع می شود، مالک آن هستید. مملوک چیزی نیستید. آزاد و مختارید. این اختیار و عزت را از دست ندهید. اگر چهار مرتبه بگویید بیچاره ام و عادت کنی، اوضاع خیلی بی ریخت می شود. کسی که قوی بوده کم کم می بینی ضعیف شده است. اینطور گفتن خیلی مدخلیت دارد. همیشه بگو یید: الحمدلله، شکر خدا بلکه بتوانی دلت را هم با زبانت همراه کنی. اگر بگر هستی دومر تیه با دلت بگو: الحمدلله، آن وقت غمت را از بین می برد و قوادت زیاد می شود.»

عکس خانه

مهمانی رنگ ها
در گذر پاییزی

این روزها مسیر پیاده روی در بوستان از گل، دیگر فقط یک راه عبوری نیست؛ بلکه به تونلی از رنگ و خاطره تبدیل شده است. از راه اندازی «گذر پاییزی»، فرش طلایی و نارنجی برگ ها زیر پای عابران پهن شده و صدای خش خش قدم ها، موسیقی متن این فضای دل انگیز است. مدیریت شهری با چیدمان هنر مندانه المان های پاییزی و قاب های عکاسی مزین به انار و برگ، استودیوی طبیعی در دل شهر خلق کرده است. اینجا هم کودکان با دودین میان برگ ریزه ها، سرشار از شور زندگی می شوند و هم بزرگ ترها فرصتی می یابند تا دمی از هیاهوی شهر فاصله بگیرند و گرمای رنگ های پاییز را در قاب دوربین هایشان برای همیشه ثبت کنند.

دور دنیا

پسر بچه ۳ساله، جوان ترین
شطرنج باز جهان

سارو آگیا سینگ کوشواها، پسر بچه سه- چهار ساله هندی، جوان ترین شطرنج باز فدراسیون بین المللی شطرنج (فیده) شد و در رده بازیکنان این فدراسیون جای گرفت.

این پسر بچه که ۳سال و ۷ماه و ۲روز سن دارد، از رکورد قبلی دیگر کودک هم میهنش، یعنی آیش سارکار اهل کلکته، گذشت. آیش، نوامبر (آبان) سال گذشته با سن ۳سال و ۸ماه و ۱۹روز به رتبه بندی فیده پیوسته بود. بنا به آنچه در سایت فدراسیون بین المللی شطرنج آمده است، سارو آگیا سینگ کوشواها (Sarwagya Singh Kushwaha)، دانش آموز مهد کودکی در ایالت مادیا پرادش در مرکز هند در بازی شطرنج سریع ۱۵۷۲ امتیاز کسب کرده است. هر شطرنج بازی برای کسب رتبه فیده، باید یک شطرنج باز دارای رتبه را شکست دهد. سارو آگیا، ۳بازیکن دارای رتبه را در مسابقات برگزار شده در ایالت خود و سایر نقاط کشورش شکست داده است. به نوشته رسانه های بین المللی، این پسر بچه مهد کودکی روزانه ۵ساعت شطرنج بازی می کند.

مگنوس کارلسن، با ۲۸۲۴ امتیاز، نفر اول شطرنج سریع در جهان به شمار می آید. این شطرنج باز ۳۵ساله نروژی، با ۲۸۴۰ امتیاز در صدر رتبه بندی شطرنج استاندارد فیده نیز ایستاده است. جالب اینکه ۳شطرنج باز ۲۲، ۲۰ و ۱۹ساله هندی به ترتیب در رتبه های پنجم، هفتم و دهم رتبه بندی شطرنج استاندارد فیده قرار دارند. فیده دهها میلیون بازیکن در تمام قاره ها دارد و به طور متوسط روزانه بیش از ۶۰ میلیون بازی شطرنج انجام می شود.

سوژه روز

شادی در دل درد و اندوه

سه شنبه ۱۱ آذر در شهر خان یونس (جنوب نوار غزه) بیش از ۱۰۰ زن و مرد فلسطینی در برابر رنج و ویرانی و نسل کشی ایستادند و جشن ازدواج گروهی برپا کردند. این مراسم نخستین جشن ازدواج در غزه پس از جنگ و حمله آتاله اسرائیل به این منطقه به شمار می آید که در آن ۵۸عروس و داماد دسته جمعی ازدواجشان را جشن گرفتند؛ جشنی که با نام «جامه شادی» در میان آوار ساختمان های ویران شده در شهرک حمد، در غرب خان یونس و با حمایت امارات متحده عربی برپا شد تا نمادی از اراده برای زندگی و خلق لحظه های شاد به رغم کشتار و ویرانی ناشی از حمله های اسرائیل باشد. محوطه مراسم با گل های سرخ و پرچم های فلسطین آراسته شده بود و کاروان زوج ها در میان شادی مردم و بخش ترانه های محلی و فولکلور فلسطینی و لهله زنان، از زیر طاق های آراسته با گل های سفید گذشتند تا به سکوی ویژه عروس و داماد برسند.

عروس ها پیراهن عروسی سفید تزیین شده با سوزن دوزی های سنتی فلسطینی بر تن و دسته گلی در دست داشتند. کرم مسعد، یکی از دامادها می گوید که پس از ۲سال درد و اندوه از دست دادن عزیزان و رنج و آوارگی و قطعی به شادی نیاز داشتیم. حکمت اسامه یکی دیگر از دامادها هم می گوید که این احساس قابل وصف نیست، اینکه پس از جنگ و نسل کشی ای که از سر گذارندیم، بازمی گردیم، شاد می شویم و زندگی تازه ای را آغاز می کنیم.

یک مسئول رسانه ای نیز درباره محل برگزاری مراسم می گوید که این مکان در میان آوارهای جنگ برای مراسم انتخاب شد تا تأکید کنیم که اهالی غزه از میان آوارها و ویرانه ها برمی خیزند تا غزه شاد شود و دوباره آن را بسازند.

گفتنی است به رغم اجرایی شدن توافق آتش بس در نوار غزه از ۱۰ اکتبر، اسرائیل همچنان این آتش بس را نقض می کند و فلسطینی ها را هدف حمله های خود قرار می دهد.

۴ هزار سال چرتکه

نگاهی به تاریخچه چرتکه، یکی از اختراع های ماندگار بشر

سیدسروش طباطبایی پور امروزنامه نگار | این روزها واژه «چرتکه» را زیاد دیده یا شنیده اید؛ به خصوص که مدتی پیش یکی از فرزندان ایران زمین هم در مسابقات محاسبات جهانی «چرتکه» دویی، عنوان سوپر قهرمانی جهان را کسب کرد و برایمان افتخار آفرید؛ محمد مؤذ کائلو ۸ساله از اهالی چناران در استان خراسان رضوی که روزنامه همشهری گزارشی هم از موفقیت او روز شنبه منتشر کرد. البته مسابقات چرتکه جهانی، در واقع مسابقاتی براساس سرعت توانایی های ذهن در محاسبات عددی است و تنها در مراحل مقدماتی آن از ابزار فیزیکی چرتکه استفاده می شود؛

منشأ

باستانی چرتکه

سومری های بین النهرین باستان چیزی در حدود ۲۳۷۰۰ تا ۲۳۰۰۰ پیش از میلاد، آنچه را بسیاری از پژوهشگران نخستین تخته محاسبه واقعی می دانند، ابداع کردند. این نوآوری همزمان با پیشرفت های انقلابی سومری ها در نوشتار، ریاضیات و سازمان اداری پدید آمد؛ همان عواملی که نخستین تمدن های شهری پیچیده جهان را ممکن ساخت. بازرگانان با این ابزارهای اولیه خطوطی در شن می کشیدند تا مقدار بر عددی مختلف را نشان دهند و سپس سنگ ریزه ها یا مهره های کوچک را روی این خطوط حرکت می دادند.

چرتکه

در یونان و روم باستان

یونانی ها از طریق تماس های تجاری با مصریان با فناوری تخته های شمارشی آشنا شدند و آن را توسعه دادند. مشهورترین نمونه چرتکه یونانی، «لوح سالامیس» است که در جزیره سالامیس در نزدیکی آتن کشف شده است. این اثر برجسته که به حدود ۳۰۰ پیش از میلاد بازمی گردد، تخته ای از سنگ مرمر سفید به طول ۱۵۰سانتی متر و عرض ۷۵سانتی متر است که نمادهای عددی یونانی در آنها دیده می شود. رومی ها نیز نسخه ای قابل حمل از چرتکه ساختند که از برنز ساخته شده و دارای شیارهایی برای حرکت مهره ها بود.

چرتکه

چینی

چرتکه چینی با «سوان پان»، یکی از پیشرفته ترین ابزارهای محاسباتی دستی در تاریخ است که در دوران سلسله هان به بلوغ رسید. شکل رشد یافته آن با قاب چوبی، میله های عمودی به تعداد ۲۷ تا ۲۹ عدد و در میله ۲مهر در بخش بالایی و ۵مهر در بخش پایینی بود که امکان نمایش اعداد صفر تا ۱۵ را در هر میله فراهم می کرد. حتی برخی کاربران ماهر توانایی انجام محاسبات ذهنی با این چرتکه را داشتند یعنی تصور حرکت مهره ها در ذهن بدون لمس ابزار فیزیکی.

نمونه

روسی

چرتکه روس ها «شوتی» نام داشت و کمی با نمونه های دیگر متفاوت بود؛ قاب چوبی افقی با میله هایی که مهره ها از راست به چپ روی آن حرکت می کردند. در هر میله هم ۱۰مهره وجود داشت که معمولاً ۲ گروه ۵تایی به رنگ های متفاوت تقسیم می شد. یک میله ویژه با ۴مهره هم برای محاسبه کسری بول وجود داشت. شوتی تا اواخر قرن بیستم همچنان رایج بود و حتی با وجود ماشین حساب های الکترونیکی، بسیاری از فروشندگان از آن استفاده می کردند. نمونه چرتکه ایرانی هم شبیه به شوتی روسی است.

تخته های

شمارشی مصر باستان و

تخته های شمارشی مصری تقریباً همزمان با نمونه های بین النهرینی پدید آمد و از طریق تماس های فرهنگی اولیه منتقل شد. این ابزارها در پاسخ به نیازهای گسترده اداری تمدن مصر، در معابد، دفاتر مالیاتی، انبارهای غله و بازارهای پر جنب و جوش در دره نیل مورد استفاده قرار می گرفتند. بر خلاف تخته های شنی موقتی بین النهرین، مصری ها اغلب خطوط دائمی را روی سنگ یا چوب حک می کردند. یافته های باستان شناسی نمونه هایی از تخته های شمارشی مصری با ستون ها و ردیف های مشخص را نشان می دهند.

گذر به

چرتکه های قاب دار

پس از سقوط امپراتوری روم غربی، شیوه های ریاضی در اروپا ساده تر شد و ابزارهای محاسباتی پیشرفته رومی به تدریج از بین رفتند. اروپایی ها تخته های شمارشی ساده تری به نام «تخته محاسبه» یا «تخته حساب» ساختند که معمولاً از چوب یا سنگ بودند و خطوطی روی آنها کشیده یا نقاشی شده بود. در اواخر قرون وسطی طراحان چرتکه در اروپا درگون شد و سیستم شمارنده های جداگانه جای خود را به چرتکه هایی با مهره های ثابت روی میله های افقی داد.

چرتکه

پیشرفته ژاپنی

ژاپنی ها در قرن ۱۶میلادی در تماس با چینی ها، سوان پان را شناختند و نسخه بهینه شده ای به نام «سورویان» را ساختند. این پیکره با کاش مهره های بالا از ۲به ۱۰کاهش مهره های پایین از ۵با ۴نسبت به نمونه چینی برای محاسبه با سرعت بالا مناسب تر بود. اما آنچه فرهنگ چرتکه ژاپنی را از دیگر چرتکه ها متمایز می کرد، نظام آموزشی ساختار یافته آن بود. در واقع ژاپنی ها روش محاسباتی با سورویان را وارد برنامه های درسی مدارس خود کردند و آموزش محاسبه ذهنی با تصور چرتکه را به دانش آموزانشان آموختند.

چرتکه

در ایران

شواهد تاریخی نشان می دهد که ایرانیان باستان به ویژه هخامنشیان از چرتکه استفاده می کردند. در ایران استفاده از تخته های شنی و دیگر اشکال محاسباتی سومری ها و مصری ها و اروپایی ها هم برای محاسبات نجومی در مرسوم شد. چرتکه های چوبی با مهره های رنگی در دوره قاجار و پهلوی به سبک شوتی روسی در مدارس سنتی و مغازه ها رایج بود. اما چرتکه نه تنها ابزاری برای محاسبه، بلکه پلی میان فرهنگ ها، نسل ها و روش های آموزش ریاضی است. با وجود پیشرفت های فناوری، چرتکه همچنان در برخی نقاط جهان زنده است و به عنوان ابزاری برای تقویت ذهن، آموزش مفاهیم عددی و حفظ میراث فرهنگی مورد استفاده قرار می گیرد.